

Rapport: Plats för lärande del 2

Bakgrund

Botkyrka kommun har sedan 2013 bedrivit ett utvecklingsarbete inom de tre gymnasieskolorna S:t Botvid, Tumba och Tullinge, i syfte att kvalitetssäkra det arbetsplatsförlagda lärandet (APL) för yrkesprogrammets elever. Under 2014 startade också gymnasiesärskolan sitt arbete med att utveckla kvalitén på APL. Arbetet har lett till att man har tagit fram verktyg för kvalitetssäkring, samt dokumentation och checklistor för arbetet med APL inom skolorna.

Från näringslivets sida har elevpraktik, sedan många år, varit att upptäcka kompetens, ett sätt att få personer som man redan har erfarenhet av, att efter skolslut söka sig till företaget. Men det har funnits svårigheter. Alla elever, hur gärna de än vill bli t.ex. fordonsmekaniker eller butiksförsäljare, passar inte för arbetet de valt och får på så sätt svårt att ta till sig praktiken.

Utvecklingsprojektet har delfinansierats av Skolverket.

Varför SVN arbetar med denna fråga

Sedan 2010 har SVN haft olika fokusfrågor. En har varit ” *Hur skapar vi möjligheter för unga att komma in på arbetsmarknaden?*” Det gäller ungdomar med ofullständig skolgång och bristande betyg, unga med funktionsnedsättning och nyanlända. Arbetet har fram till 2015 skett via opinionsbildning och påverkan. När SVN nu går från prat till praktik tar organisationen ett stort kliv för att realisera vad som tidigare pratats om. NU stöds våra medlemmar med att ta emot praktikanter.

Syftet med projektet

Det långsiktiga målet med APL är att få fler unga i riktiga jobb. En svårighet i utvecklingsarbetet med APL har varit att företagen och organisationerna (de potentiella arbetsgivarna) inte kommer på de aktiviteter som skolan bjuder in till; företagarna säger sig inte ha tid och råd. Därför var det viktigt när Social Venture Network (SVN) ville utveckla APL-arbetet och sökte projektmedel hos Skolverket, att just arbeta med att företag och andra arbetsgivare skulle se möjligheterna och vinsterna med att ta emot praktikanter som senare skulle kunna leda till anställning.

Elever från Byggprogrammet på Tumba Gymnasium

Problemställning

En del av praktikanterna har haft svårt att förstå vad ett arbete kräver: att man ska komma i tid, vara aktiv och att delta i arbetslaget. Då blir det problem för och det tar tid. Tid som inte alltid finns i dagens arbetsliv. Så i många fall anser sig företagen tvingade tacka nej till praktikanter för att det inte finns resurser att avsätta någon som blir kontaktperson och handledare. Tid kostar pengar.

Det behövs alltså en ny metod eller en ny modell för att näringslivet ska våga erbjuda praktikplatser.

Idag, när alla företag är utsatta för knivskarp konkurrens så spelar CSR (företagens sociala ansvar) stor roll. Kunder, upphandlare, finansiärer och samarbetspartners lägger stor vikt vid hur företagets sociala ansvar ser ut. Att miljöfrågan är en fråga som i många år varit en faktor som spelat stor roll vid upphandlingar och för kundens förtroende är sedan länge välkänt, till det läggs nu det sociala ansvaret.

Att ta emot praktikanter (APL) är ett sätt att ta socialt ansvar som företagen kan ta med i sin CSR- och hållbarhetsstrategi. Det handlar om att näringslivet aktivt bidrar till att skapa arbete för unga personer. Det finns i dag en stark vilja hos de flesta företag att se sig själva som en del av samhället och deras vilja till att motverka utanförskap hos unga.

Nyckeln till att lyckas med att få unga med ett utanförskap i arbete, heter samarbete. Ett långsiktigt strukturerat samarbete mellan skola och näringsliv. Det saknas idag naturliga mötesplatser och skola och näringsliv ligger tämligen långt ifrån varandra när det gäller språk och kultur. Det finns tyvärr ibland, absolut inte alltid, sätt att närma sig varandra, som bidrar till en oförståelse. Rakt ut: skolan förstår inte företagets situation och företagen förstår inte skolans. Det finns bl.a. olika tidsuppfattningar t.ex. hur mycket tid man kan ta i anspråk för att diskutera fram gemensamma lösningar.

Att elevens uppförande och förberedelser för att kunna praktisera är av stor betydelse. Många av de aktuella eleverna har inte haft tillfälle att vara ute på en arbetsplats och vet alltså inte vad det betyder och vad som väntar dem. Det gör att mötet med arbetsgivare och arbetskamrater kan bli tufft. Här anser företagen att skolan måste bättre förbereda eleven. Men det kan vara svårt om läraren själv inte varit på den typen av arbetsplats som det gäller eller om den inte har erfarenheter utöver sin egen arbetsplats.

Vad anser företagen

Vi har gjort en rundringning till 30 företag, i mestadels Botkyrka kommun, för att lyssna på vad det beror på om man kan eller vill ta emot praktikanter. Svaren har varit spretiga men vissa gemensamma områden har kommit fram:

- Elevens förberedelser
- Lärarens närvaro
- Säkerheten
- Tid är en ändlig resurs
- Handledning

Förberedelser: Många av de företag vi ringt har erfarenhet av att ta emot praktikanter. Många har också goda erfarenheter. Men tyvärr saknar många företagare bättre förberedelser för eleven. Vad det innebär att komma till en arbetsplats och framför allt att de regler och villkor gäller även för eleven. Det handlar om att "gilla läget". Gå upp så att man verkligen är på arbetsplatsen 07:00 och så vidare. När eleven förstår vilka regler som gäller fungerar det bättre men än viktigare kan det

vara att förstå den underliggande kulturen. Alla företag är inte så raka med vilka värderingar som gäller på arbetsplatsen och då är det viktigare med förberedelser och handledning.

Lärarkontakt: En annan synpunkt är att några saknar tät kontakt med lärare/skola. Främst i de fall där eleven visar sig ha svårigheter med att anpassa sig till arbetsplatsen. Kontaktpersonen vill kunna ha kontakt när det uppstår problem tex. Klockan 0700 när eleven inte infinner sig. Men inte bara då utan man önskar en dialog under hela praktiktiden.

Säkerhet: Säkerheten på en arbetsplats måste vara tillfredställande. Ibland så har inte eleven de förkunskaper som krävs för att säkerheten ska uppnås. Här måsteskolan sätta sig bättre in vad som krävs för att eleven ska kunna erbjudas praktikplats.

Tid är en ändlig resurs: Att handleda praktikanter tar tid. Alla vill göra ett sådant bra arbete som möjligt. De vill att praktikanten ska känna sig värdefull och få göra mångsidiga arbetsuppgifter. Alla företag har inte den tiden främst då små eller enmansföretag. Här kan en viss ekonomisk ersättning spela roll. Att delta i möten, sk. Programråd för att kunna förbättra praktiktiden och möjliggöra långsiktiga avtal var i grunden positivt om det inte blev för många och tog för lång tid. Även här nämndes kulturen och språket som en svårighet. Det gäller att vi dialogen förs på rätt nivå.

Handledning: Handledare är en förutsättning för att kunna ta emot praktikanter. Den handledarutbildning som Skolverket har producerat och som är en webbaserad handledarutbildning var det få som kände till. Men de som hade varit i kontakt med utbildning tyckte att den var bra och tyckte att den gav ett stöd.

Omvärlden

Under 2015 genomförde SVN seminarier, branschöverskridande nätverksträffar och erfarenhetsutbyte mellan parterna allt i akt och mening att skapa möjligheter till dialog (möten) för att det övergripande målet att fler ungdomar kommer ut i praktik och därefter i riktiga jobb.

Vad säger omvärlden om att unga med utanförskap? Vad kostar det samhället? Vad kostar det den unge? Vad blir konsekvenserna på längre sikt?

Att informera bort attityder till personer med utanförskap (funktionsnedsättning) är svårt, för att inte säga omöjligt. I vissa fall har det haft rent motsatt effekt. Den irländska myndigheten National Disability Authority (NDA) konstaterade i en forskningsgenomgång 2007 att det som snabbast skulle ha effekt för förändrade attityder är lagstiftning, politik och program för full delaktighet tillsammans med dialog, debatter och konsultation för att skapa nya partnerskap och kontakter.

Några viktiga aktiviteter

Programråd

"Plats för lärande" har tagit fasta på att förändringar i attityder kan påverkas genom dialog och möten. Därför har vi under 2015 arbetat med att skapa mötesplatser för skolpersonal och företagare. Dels genom "Programråd" och genom öppna seminarier och en konferens. Vi har också deltagit i näringslivsmässor.

Vad vi menar med ett "programråd"? Det är en plattform, en mötesplats, där näringsliv och gymnasieskola gemensamt kan förbättra förutsättningarna för att unga (elever) ska bli anställningsbara och efter fullgjord skolgång komma ut i arbete. Skolan kan t.ex. skriva långsiktiga avtal med företag som vill erbjuda APL – platser till kommunens gymnasieelever. Särskilt fokus i projektet är elever med funktionsnedsättningar. Vi har under 2015 genomfört 4 programråd med

gymnasieskolan och näringslivet. Arbetet fortsätter nu utan "Plats för lärande" och långsiktigheten mellan byggföretagen NCC och Dipart är etablerad.

Det första programrådet för Gymnasieskolan etablerades i slutet 2015. Även här etablerades det samarbete främst mellan ICA och Wasakronan

I sammanfattningen av mötet så enades vi om att detta kan vara det första programrådet för Gysär, men behöver följas av fler. På kommande möten behöver man diskutera hur vi kan hitta ett gemensamt språk och ett bemötande och hur kan vi få det att bli långsiktigt hållbart. Om mötesplatserna ska vara meningsfulla behövs en gemensam agenda. Vad är det vi ska göra tillsammans och hur diskuterar vi våra gemensamma angelägenheter?

Programråd för Gymnasieskolan på Skyttbrink.

Konferens

I slutet på 2015 arrangerade vi en konferens som vände sig till näringsliv och skola.

Rubrik var "Det handlar inte om att vara snäll!" med underrubriken: En konferens om samarbete mellan skola och näringsliv och hur vi skapar praktikplatser för unga i utanförskap.

Bakgrund var följande, Projektet "Plats för lärande" hade snart pågått ett år. Vi hade under den tiden uppmärksammat frågor som vi tyckte var värda att lyfta i en konferens. Konferensen kunde mer ses som ett tillfälle att föra en dialog mellan parter som vanligtvis inte så ofta pratar med varandra trots att det finns många frågor som är liknade för de olika parterna. Frågorna hade utgångspunkt i det faktum att många av våra unga i Sverige idag lever i ett utanförskap. Självfallet långt ifrån alla men tyvärr alldeles för många. Skälen varierar men vi vet att unga med funktionsnedsatta och utlandsfödda har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden och att möjligheter till ett första jobb är för dessa grupper är i många fall ett oöverstigligt hinder. Vad ska göras? Hur ser våra politikerna och dess tjänstemän på den frågan? När det gäller unga med funktionsnedsättningar så verkar det som ingen vill ta i problemet. När vi tittar på vem eller vilka som är ansvariga på nationell nivå så hamnar vi på fyra olika departement? När vi tittar på hur samarbetet mellan skolan och näringsliv fungerar, i akt och mening skapa förutsättningar för unga att få praktikplatser och som sen möjliggör en första anställning, så finns det flera bra exempel.

Men det finns tyvärr alldeles för få genomarbetade strategier för att detta ska ske på bred front. Finns det en vilja och intresse från näringslivet? Hur ser en win/win situation ut? Hur möter skolan de krav som näringslivet har? Hur ser samarbetet ut? Var ligger ansvaret?

Att näringslivet har i sitt hållbarhetsarbete börjat arbeta med Mänskliga rättigheter och sociala frågor är en mycket positiv utveckling i samarbetet mellan samhälle och företag. Hur kan samhället vara en stödjande funktion i det arbetet? Hur ser exempelvis de sociala kraven i alla offentlig upphandling ut? Kan det vara möjligt att säkerställa att varje upphandling ställer krav på att unga med funktionsnedsatta kan få praktik plats?

Detta var de frågor vi ville ha svar på. Vi bjöd in:

Inledning: Geoff Ericsi, undervisningsråd Skolverket.

Vad behövs för att det ska bli en självklarhet för gymnasieelever att få en praktikplats som sen kan övergå till anställning?

Lars Andersson, serveringsvärd Max.

Unga med funktionsnedsättning -- en bortglömd resurs!

Mikael Klein, intressepolitisk chef Handikappförbunden HSO.

Hur kan samarbetet mellan skola och näringsliv se ut?

Anna Widing Niemelä, gymnasiechef Botkyrka kommun.

Vad kan vi ställa för sociala krav i den offentliga upphandlingen?

Anders Kuylser, upphandlingschef Botkyrka kommun.

Behövs en långsiktig strategi hos skola och näringsliv för att inte lämna unga i utanförskap?

Maria Billing, VD Peritos.

Behövs personer med funktionsnedsättning i arbetslivet? Har vi råd att lämna dem utanför?

Mats Hoffmann, personalchef Dipart Entreprenad, **Jonas Berg**, VD Ica Maxi Södertälje, **Anna Denell**,

hållbarhetschef Vasakronan,

Li Jansson, näringspolitisk expert Almega.

Studieresa till Tyskland med personal från S:t Botvids gymnasium

I november åkte vi till Berlin för att se hur vi kan lära av det Tyska exemplet och hur de får ut sina ungdomar i praktik. (se separat bilaga)

Botkyrkas näringslivsdag

Den 9 oktober var vi på plats som utställare på Xenter i Botkyrka för att möta företagare och andra intressenter. Extra kul att kvällens prisutdelning innehöll en vinnare knuten till vårt projekt!

Politiker, tjänstemän, företagare och allmänheten var inbjudna till årets näringslivsdag och vi fick många nya kontakter på mässan efter en intressant inledning med bl a Maria Rankka, VD Handelskammaren.

Angeredsbesök

Den 23 september besökte projektet Angeredsutmaningen för att ta del av deras erfarenheter.

Göteborgs stad är en av de kommuner som kommit längst i arbetet med sociala krav i upphandling. Här finns dessutom stödfunktioner för att få ut elever i praktik, i form av heltidsanställda på kommunen som enbart jobbar med att få fram APL-platser.

Samarbetet mellan Angeredsutmaningen, Botkyrka kommun och "Plats för lärande" startade redan i Almedalen 2015 och ledde sedan fram till ett större nationellt möte i SVN:s regi med rektorer och skolledare från hela landet som har samma utmaning – att motverka utanförskap.

Visby 2016 02 18

Inga Birath von Sydow & Pia Jertfelt